

**ENSV SARK-i Banditismivastase Võitluse Osakonna eriteade
13. veebruaril 1946. a.**

10. veebruaril 1946 võitsid SARK-i Võrumaa osakonna töötajad Võrust Rõuge valda viiva tee 4. kilomeetril kinni Võru Keskkooli vanemate klasside õpilased, kes püüdsid telegraafipostidele kleepida nõukogudevastaseid lendlehti:

- 1) **Veski Heino** Voldemari p. sünd. 1928. a. 9. kl. õpilane
 - 2) **Kaska Valev Jaani** p. sünd. 1929. a. 10. kl. õpilane
 - 3) **Tammemägi Hans** Rudolphi p. sünd. 1929. a. 9. kl. õpilane
- Läbiotsimisel võeti kinnivõetuil ära 259 nõukogudevastase sisuga lendlehte, sh. Nõukogudevastase ajalehe Ugandi eksemplar.
ENSV Siseasjade rahvakomissar kindralmajor A. Resev
ERA F R-LN5 s127. 1106-109

Nr 95

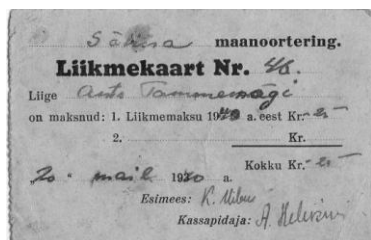
20. jaanuar 2011

XVII aastakäik

TÄNANE LEHT: TAMMEMÄGI HANS ☒ SÕPRUSE 1-4, VALGA 68203 ☎ 56140290

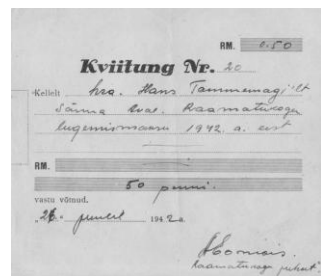
Kodust kaugemale, mälestusi Petserist.

Alustan meenutusega minu sünnikodust Ahitsest. Kodu, see on ema-isa, õde-vend ja kõik selle juurde kuuluv. Kodu tõene kirjeldamine ei ole seni kellelgi õnnestunud, kõige vähem suudaksin seda mina. Muretult ja märkamatuult kulges seal mu lapsepõlv, koolipõlveks valmimine. Ühel 1936.a. septembrikuu jahedal hommikul asendus lapsepõlv koolipõlve algusega Nursi algkoolis. Koolipoiss pole enam laps, vähemalt tema enda arvates. Jõukohane osavõtmine talupere töödest suurenes ja tahe end näidata selles osalisena samuti, mitte ainult söögilaua taga, vaid ikka põllul või kus iganes. Vanematele see meeldis, aga otseselt kiidusõnu ei olnud meie peres kombeks jagada, tajusin siiski vaikivat tunnustust. Mulle telliti Lasteleht, hiljem Jutuleht, Perekonnaleht, Kevadik.

Säna maanoorteringi liikmekaart

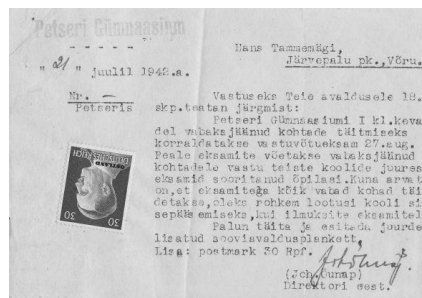
taluperes olid tellitud lugemisvaraks veel Maa Hääl, Uus Eesti (kui Teataja lõpetas ilmumise), Võru Elu muidugi, isale Põllumajandus, emale Taluperenaine. Ilmselt oli lugemistahe meie perekonnaviga, nii jäi ka minule kooli raamatukogust väheseks ja ema kõrvalt laenutasin püha-päeviti raamatuid Säna Avalikust Raamatukogust.

Raamatukogu kviitung

külmise ja vagude ajamise olid minu päralt. Külvasin, kastsin, rohisin – peet kasvas väga ilus. Aga koristuse ajaks ei olnud enam maanoorteringi ega võistlust, peet aga õigustas ennast siirupiks tehtuna suhkrupuudust leevendades. Alanud oli eesti rahva kannatuste aasta. Sellest punasest põrgust päästis mõneks aastaks bolševismivastane Saksamaa edukalt alanud sõjakäik. Algas Eesti Omavalitsuse periood, taastus Vabariigi aegne

elukorraldus, loomulikult suure sõja rindetagalale omaste piirangutega. Talurahvale kohustuslike müüginormidega, linnarahvale toidukaupade kaardisüsteemiga. Sellesse aega mahtus minul Nursi algkooli lõpetamine ja eksamid Võru Gümnaasiumi astumiseks. Minu eksamitulemused ei olnud edukad, olin vastuvõetute nimestikus lõpupoolne. Kuna oli teadmata mitu klassikomplekti saab sügisel koolitööd alustada, sest gümnaasiumihoones paiknes Saksa sõjaväe haigla, tekkis kahtlus üldse õppima pääsemises. Olin üsna õnnetu ja isa ütles otse välja, et tal on päris häbi sellisest lollist pojast, kes isegi gümnaasiumi õppima ei pääse. Meie Petseris elavatelt sugulastelt sain teada, et Petseri gümnaasiumihoones on samuti sõjaväehaigla, kuid sügisepoolse toimub seal täiendav eksam kevadel vabaks jäänud kohtade täitmiseks. Enda rahustamiseks teingi kirja Petseri Gümnaasiumi direktorile ja sain sealt ka vastuse soovitusena mitte jääda lootma sooritatud Võru

eksamile, vaid teha uuesti eksam Petseri Gümnaasiumi juures.

Vastus Petserist

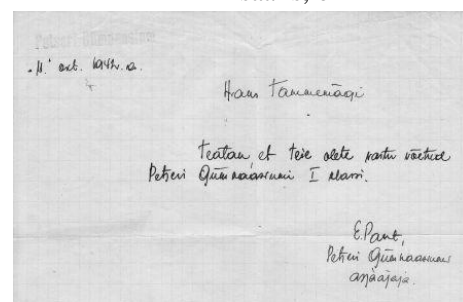
Nii teingi, eksam toimus Petseri Maavalitsuse saalis, olin

nimekirjas kolmas ja oktoobris tuli täiendavalt veel kirjalik teade kooli vastuvõtmise kohta.

Teade kooli vastuvõtmise kohta

Korteri ja toidumured lahenesid tänu sugulastele probleemideta, kodu ja kooli vahet sõitsin jalgrattaga, talvekuudel rongiga. Olin Petseri nii omaks võtnud, et kahjuks Võru vastu enam huvi ei tundnudki, kus oleks olnud samuti võimalus õppima asuda, sain sellest alles hiljem teada.

Oma Petseri Gümnaasiumi päevadest tahangi kirjutada natuke pikemalt, sest sellest Eesti poolt reedetud ja kaotsi läinud linnast, veel vähem koolist, keegi vaevalt ei meenutab ehk kirjutab. Lootsin saada oma Petseri koolipäevade meenutusele lisa Petseri Gümnaasiumi

saksakeele õpetajast Irma Kalmetist kirjutatud raamatust „Irma“. Selle raamatu autoriks on Marjorie Devine, kes kohtas Irmat 1961.a. Toronto Ülikooli suvekursustel St.Pierre'i ja Miquelori saarel.

Marjorie Devine nimetab Irmat erakordseks naiseks, nendevaheline sõprus kestis paljude aastate vältel Irma surmani. Raamat on kirjutatud Irma jutustuste alusel ja kätkeb endas ühe eesti naise saatusloo, sõjatragedia, võitluse haigusega, Eesti maa ja rahva saatuse ja kannatuste loo muinasajast taasiseseisvumiseni, eetilisi inimsuhete küsimusi, eestlaseks olemise viletsust võõral maal ja võõra rahva hulgas. Irma oli koos õe Cora ja emaga põgenenud enne Eesti taasokupeerimist venelaste poolt Saksamaale ja sealt edasi Kanadasse. Irma on ka ainus minu õpetajatest Petseri Gümnaasiumis, kelle elu on avatult mu ees selle raamatu kaudu. Õpetajana klassiruumis ei ole jäänud Irmast midagi erilist meelde, tundus, et ta valdas saksakeelt täiuslikult ja püüdis meile seda edasi anda sunduseta, südamlikult, hinnetega hirmutamata. Enne kui meenutustega jätkata, toon ära mõned read Irma kohta raamatust. Irmale oli Saksamaal, Geislingeris antud välja sünnitunnistust asendav järgmine dokument: “Irma Kalmet, neiuna Saadik, sündinud 16. Märtsil 1915. Tartus, abiellunud 26.dets. 1934. Alfred Voldemar Kalmetiga Tartus, lahutatud 18.juunil 1937. Tallinnas, on ELK koguduse liige Geislingeris, 26.juulil 1947.a. Geislingeris.“ Peale ülikooli lõpetamist oli Irma esimene õpetajakoht Valga Tütarlaste Gümnaasiumis inglise keele õpetajana. Tema abikaasa töötas Valga pangas, viidi aga üle Tallinna, sinna kolis ta Valgast koos Emaga. Irma õde Cora oli õppinud Tartu Ülikoolis kaubandust, ent töötas eesti-saksa tõlgina. Cora mees oli ohvitser Petseris paiknevas rügemendis, nii viis ka Irma tee Petserisse gümnaasiumi õpetajaks. Petseris veedetud aastaid pidas Irma oma elu parimateks. Neid meenutades olevat Irma alati elavnenu ja unustanud kõik oma mured, hädad ja haiguse. Kahjuks Irma keskendus oma meenutustes enam oma isiklikele elamustele ja armumistele, õpetajaks olemisest gümnaasiumis ei ole isiklikele elamustele ja armumistele, õpetajaks olemisest gümnaasiumis ei meenutanud ta midagi mainimisväärselt. Irma suri 19.sept. kell viis hommikul 2000.a. Seven Oases, võõra rahva keskel, kus ta eestlasest haigena pidi lamama haigla koridoris, arstid ei leidnud aega teda üle vaadata ega palatisse määrata, ta ei saanud seal isegi sellist lihtsat asja nagu klaasitäis vett. Kuigi Irma oli olnud intelligentne ja kohusetundlik õpetaja, jälitas teda kogu tema võõrsil elatud eluea kestel probleemiks võimendatud eesti aktsent ja sellest tulenev sagedane töökohtade vahetumine.

Nüüd aga oma Petseri kooli ja koolitee juurde. Mu koolitee pikkuseks Ahitse kodust Petserisse oli 63 km. Kuna sõjaolude tõttu bussiliiklus puudus, koduigatsus aga ei andnud asu, sõitsin seda vahemaad jalgrattal, selleks kulus mul aega natuke üle kolme tunni. Niimoodi iga kahe nädala tagant, laupäevaõhtul Petserist Ahitsele ja pühapäeva lõunapaiku Ahitselt Petserisse. Need sõidud on tänaseni silmade ees, sügise kuldsete lehtede ja päikese all. Petserimaa oli linakasvatavate maa, koristatud põllud ja niidud olid täis kuivamiseks laialilaotatud päikesest valgeks pleekinud lõputuid toorlinavarte ridasid, andes kirbet

omapärast lõhna. Hilissügisel sain tunda ka külma, lund ja libedust.

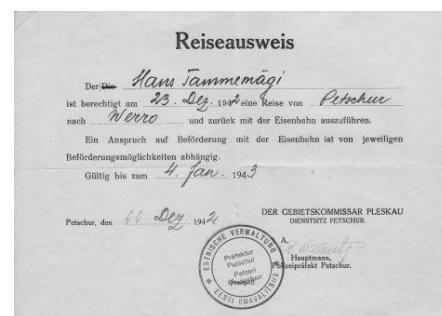
Kord Kasaritsa-Vastseliina teel hooletult keskteed vändates sattusin künkaharjal vastakuti saksa sõjaväe maastikuautoga, keerasin jalgratta järsult kraavi, ka auto oli järsult pidurdunud. Mina muidugi kraavis pikali, toidukorv ja kooliraamatud kraavis laiali. Ohvitserid ronisid kõik autost välja, mind püsti upitama ja pärima, kas ma ikka terve olen. Jalgratas tõsteti püsti, leistung keerati õigesse asendisse, toidukorvi sisu ja raamatud korjati kokku ja ikka päriti, et kas ikka suudad edasi sõita. Minu ehmatusel kaasnenu hirm, et pragada saan, osutus asjatuks, ettevaatlikust ja head soovides läksime lahku. Talvel paaril korral sõitsin rongiga Võru-Petseri vahet. See oli tülikas, sest Petseri raudteejaam on linnast 3-4 km eemal ja Võrru pidi isa mind tooma hobusega 14 km. Raudteel sõitmiseks pidi olema vastav luba.

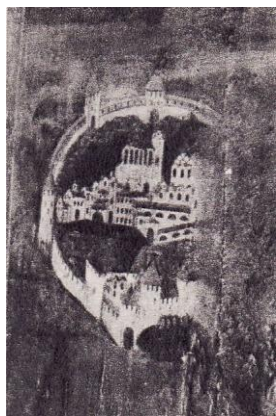
Liikumisluba Petseri Võru raudteel

Reisirongi graafik ei olnud kunagi kindel, loaga võis end erilise ohtu seadmata poetada ka kauba või sõdurite vagunisse, kui selleks võimalus avanes, hirm oli ainult selles, et need rongid olid sageli otserongid ja igas jaamas ei peatunud. Põnev oli sõita sõduritevagunis, oli see siis reisi- või kaubavagun. Sõdurid olid kole jutukad ja uudis-himulikud. Pidin oma viletsas saksa keeles seletama nii koolist kui kodust, kooliõpikuid lehitseti ja asuti üksteise võidu ülesandeid lahendama naeru saatel. Petserisse või Võrru jõudes olid taskud ja koolikott dropsikomme, puljongitablette ja mingeid plekkpurgis küpsiseid täis.

Korteris olin oma sugulaste, perekond Zekkerite juures Vaksali tänav 17. Ühes toas pereisa Gustavi kodukandist Pankjavitsast pärit lõpuklassi noormehe Jakob Ellerveega, kes oli juba Omakaitse liige ja kandis kollast varrukasidet. Jakob oli tõsine ja vaikne noormees, omal toidul, mina sõin pererahva lauas. Kuna koolitöö toimus kahes vahetuses, juhtus harva, et korruga kodus olime või õppisime. Esialgu paar nädalat oli kool Riia tänavas kunagise Petseri Jahimeeste Seltsi ruumides (mitte restorani ruumides, nagu on Irma raamatutusse mainitud). Siis anti gümnaasiumile kasutada tühjalt seisnud Petseri kloostriruumid. Kloostri, vaata et kõige pühamas kohas, all orus Uspenski peakirikust paremal orunõlvale tuginevas hoones.

Püha peavärv

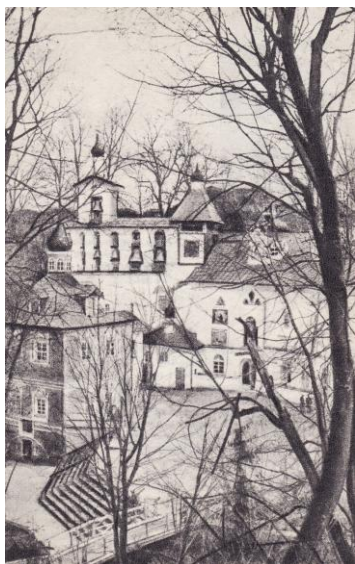

*Ikoonimaal vaatega kellatornist
kloostrile*

Kloostrisse sisenemine toimus püha peavärava kaudu väikesele platsile, minnes sealt vasakule, tuli läbida pime, paari ikooni ees põleva lambikesega valgustatud Nikolski kiriku alune tunnel, sealt edasi munakividega sillutatud kaldteed mööda alla väikesele väljakule. Seda kaldteed kutsuti Vereteeks, sest legendi järgi olla Ivan Julm talle

vastutulnud kloostriülemat Kornili kahtlustanud reetmises ja tal omakäeliselt pea maha rainunud, end samas teada saades et see vale oli, võtnud veritseva surnukeha kätele ja kandnud seda teed mööda alla kirikusse. Väikeselt väljakult viib suurejooneline lai trepp kirikuesisele väljakule, sealt paremale viivat väikest sillakest mööda saab seminarihoone värviliste aknaruutudega esikusse.

*Uspenski peakiriku esine
trepp, vasakul varakambri
hoone, kellatorn, keskel tume
ukš viib katakombidesse,
paremal sild viib
seminarihoonesse.*

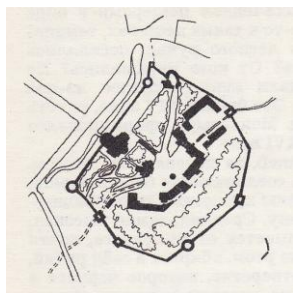
Seda teed kasutasime harva, see oli pikem ja keerulisem. Tavaliselt kasutasime paremale viivat kaskedega palistatud alleed, mis viis piki kloostri müüri uhke Mihhailovski kiriku trepile, enne kirikutreppi viis alla orgu betoonist vahemademet ja istepinkidega trepp umbes saja astmega. Selle trepi ühelt eelviimaselt mademelt paremale viiski tee seminarihoone tagumise sissekäigu esikusse. Seminarihoone klassiruumid olid võrdlemisi väikesed, ent hubased, igas ruumis oli ilus valge kamin, akende ülemised klaasid taas värvilised, mis tekitasid ruumi omapärase valguse. Koolipingid olid ajastule omased klassikalised kaldklappidega ja seljatuge-dega. Riidehoius olid igale oma nagi riidepuuga ja iga nagi all jalanõude paigaldamiseks kingatalla kujuline lauast väljalõigatud alus. Tualettruumid olid piinlikult puhtad ja valged, et istepotile keegi jalgadega otsa ei üritaks ronida, oli iga poti taha kallakuga ettepoole paigaldatud ümmargune valgeks värvitud puu, nii et pidid tahestahtmata inimesemoodi potile istuma. Ei olnud varem, ega ka hiljem sellist „nutikat“ lahendust kohanud. Kuna kaminaid ei köetud, oli klassitahvel toetatud kaminale. Oli olemas ka väike jalutussaal vahetundidel ringiratast liikumiseks. Kloostri territooriumil oli rangelt keelatud jooksmine, valjult rääkimine, kilkamine, naerulõkerdamine – paik oli püha ja tõsine, vastasel juhul oli ähvardus seminari-ruumidest minema kihutamine. Et võimlemistundide läbiviimine kloostris ei olnud mõeldav, toimusid need

endise Petseri Kaitseliidu maleva vabariigi ajal ehitatud hoone suures saalis.

Petseri Gümnaasiumi õpilaskond oli tunduvalt erinev hiljem Võru Gümnaasiumis kohatutest. Tüdrukud kandsid põhiliselt ilmselt kunagi vormikohast musta põllekest selle juurde kuuluva servakaunistustega ja valget kraed. Poisid kandsid juhuslikku riietust, mõned siiski vormikohast püstkraega kuube, Üldiselt paistis silma päris palju õpilasi. Kes olid vanemad aastate poolest kui tavaliselt, vist olid nad kooliteed alustanud hiljem. Nii kahju kui ka mul ei ole, ei suuda ma meenutada kuigi palju oma klassi või koolikaaslaste ega õpetajate nimesid, kuigi seda väga tahaks. Näod on enim meeles, isegi koht koolipinkide reas, nimi aga enam ei. Klassikaaslastest on jäänud mällu Hans Pilt Vastseliinast, Hirv Vaksali tänavast, pikakasvuline Saar, kaunitest tüdrukutest mitte kedagi.

Õpetajatest meenub auväärne vanahärra direktor Raudsepp, tema õpetas algebrat ja trigonomeetriat. Kord mõõtmise tähtsust ja täpsust selgitades tõi näiteks vene puusepa, kes aknaavade tegemiseks võttis „möödu“ aknast kahe sirulihoitud käte vahele ja kandis selle siis niimoodi seinale, pärast ei jõudnud ära imestada, miks taoliselt mõõdetud aknad avadesse ei sobinud. Direktori asetäitja hr. Öunap meenub tõsise härrasmeheliku hoiaku ja riietusega. Usuõpetust õpetas Petseri luterliku kiriku pastor, kes oskas oma ainet nii huvitavalt esitada, et klass kuulas teda hiirvaikselt. Ta sidus usuteema oskuslikult ajaloo, geograafia ning üldfilosoofiaga nii, et tema tundi lihtsalt oodati ja see jäi „lühikeseks“. Ta ei tulnud klassi „piibel ühes, mõök teises käes“, vaid maakaardid piiblis mainitud sündmuste kohta kaenla all, piibel oli samuti kaasas, selle asetasa kamina servale. Kummalisel kombel olid suurem osa naisõpetajatest preilid mitte proudad, meie keeli „vanatüdrukud“. Preili Piiskop õpetas eesti keelt, preili Kreek loodusteadust jne. eespool sai mainitud, et saksa keelt õpetas proua Irma Kalmet. Petseris oli teiseks võõrkeeleks vene keel „zivaja retši“ alusel, mitte inglise keel nagu mujal. Õpetas seda silmapaistvalt aristokraatse olemusega daam, ilmselt vene emigrantide järeltulija. Ajaloo õpetajaks oli selgelt põline petserlasest patrioot, ta valdas Setumaa ja Petseri teemat vürst Rjuriku aegadest peale ja armastas sellest rääkida pikalt ka meile. Kuidas Novgorodi sõdalased alistasid, tapsid ja põletasid ning pillutasid laiali põhja ja lääne suunas soomestugu rahvad, nagu vadjalased, veps-lased, komid, karjalased. Järg jõudis ka Peipsi järve varjus elanud eestlaste ja liivlasteni. Eestlased olid kõigist oma hõimurahvastest kõige kõrgemal arengutasemel, olles meritsi tihedas läbikäimises teispoole merd asuvate skandinaavlastega, viimaste sidemed ulatusid Roomani välja. Eesti hõimul puudus ühisvalitsus, elati sugukondade, maakondade või küladena, vaenutsevate ja killustatutena, Idast ründasid venelased, lõunast valgusid eesti alale ristiusu kaitsmise varjus saksa rüütlite salgad, kahe vaenlase vastu võitlemine lämmatas vaprusel vaatamata eestlaste võitlusvõime. Rüütlite hea relvastus ega nende rasked hobused ei taganud siiski julgeolekut neile endile, veel vähem kaitset eestlastele. Novgorodi venelaste edasitungimine lääne suunas jätkus, rüüsteretki eestlaste aladele saatsid tapatalgud, külade mahapõletamine ja elanike vangidena kaasaviimine. Vene kroonikaraamatute

andmetel müüdnud vangid vene ja poole mõisnikele naeruväärse hinnaga – täisnimised 10-12 kopika eest, lapsi kõigest ühe kopika eest, lehma hind olnud 9 kopikat.

Petseri klooster-kindluse põhiplaan

Rüüstatud vastupanuvõimetute alade kinnistamiseks rajati sinna samm-sammult klooster-kindlusi. Eesti aladele Pihkva esimesena, edasi juba Senno, Irboska ja viimasena Petseri. Alles Narva ja Vastseliina kindluste rajamisega ning pidevalt venelastega sõdides suutsid saksa rüütliväed venelaste edasitungi Läänemereni mõneks ajaks tõkestada. Arenes mõisamajandus, seda ka talupoegade põllule kartulikasvatamine, mis tegi lõpu eestlaste sagedaste näljahädadele. Kiriklik võim kirikuõpetajate näol lõi eesti keeleõpetuse, trükiti esimesed eestikeelsed raamatud. Sai alguse eesti keelse ja meelse haritlaskonna tekkimine, nimetust maarahvast kujunes lõpuks eesti rahvus ja riik, aga kõige värvikamad detailid jäävad kirja panemata, kuigi mõndagi on mees Pihkva vürstide tegevusest. Ka kaasaegse Petseri põletamislugu teadis ta petserlasena kinnitada, et see ei olnud juhuslik purjus Ivani tegu, nagu tolleaegne „uurimus“ tulemusesitati, vaid tegu oli oskusliku süüitamisega idanaabri emissaride poolt, ainult eesti valitsus ei julgenud hirmust suure naabri ees sellest piuskatatagi. Sama väitis ta ka 1936. aastal toimepandud eesti kaitseväge laskemoonaladude õhkimise kohta. Viimase sõja käigus jäi linn puutumata, arad hävituspataljonlased pidid õhkima elektriijaama, Eesti pangahoone, kaubamaja ja kaubarea turuplatsil, Kaitseleidu ja Gümnaasiumihoone, jne. Jõudsid ainult röövida kaupluste sisu ja põgenedes raudteejaamas põletada maha sealasunud Mägi-Nassari äri laohooned, bensinihoidlad.

Petseris oli palju rohelist, ilusad olid pärnadega palistatud Riia, Vaksali ja mitmed teised tänavad, kastanitega oli palistatud Kastani tänav. Minu koolitee Vaksali tänavast kulges mööda Kastani tänavat turuplatsile, mööda kaubarea katusealust Potituru kaudu eestikeelse vene õigeusu kiriku juurest kloostri peavärvasse, mida kutsuti ka pühaks värvaks. Selle võlvitud värava ees kahel pool piki müüri olid pidevalt almusepalujad, nad polnud kerjaste moodigi, pikem „elukutselised“. Naised ühel, mehed teisel pool. Ega almust ei palutud niisama, seda lubati tasuda imelise palvega almuseandja eest ja heaks, mida suurem annetus, seda vägevam palve. Meile, õpilastele, oli tavaline lubadus teha imeline palve, et koolis hästi läheks, seda „soodushinnaga“, ainult 20 penni eest. Palvel oli muidugi mõju siis kui oli hästi õpitud, õppimata jätmise korral ei olnud ka tervelt margalisest palvest abi.

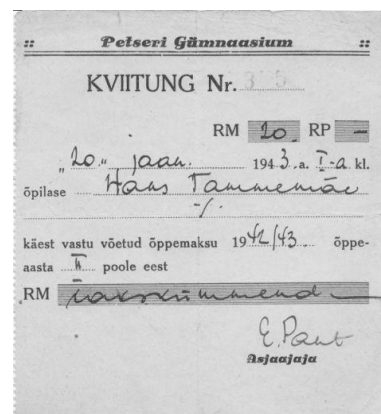
Petseri klooster-kindluse kaitsemüüri osa kahe bastioniga

Kloostri õues oli sageli saksa sõjaväelastest maalikunstnikke maalimas kloostri kirikuid ja

müüre, kogunesime ikka kunstniku seljataha uudistama, minema ei käsutatud kordagi, ennem üritati vestelda. Petseris ilmus kaks ajalehte, eestikeelne Uus Rada ja venekeelne Novõi Puth, sõjalukorrale vaatamata oli kolm raamatukauplust, nendest sagedamini astusin sisse Jagomäe poodi, see oli mu koolitee ääres. Tegutsesid mitukümmend mitmesugust kauplust ajale vastavalt tagasihoidliku kaubavalikuga. Potiturul võis imetleda savinõusid kurgi- või kapsatünni mõõtmelähedasi, kaussidest, kruusidest, taldrikutest, kujukestest ja vilepillidest rääkimata. Väikesel savist linnukujulisel vilepillil, mida tuli pepust puhuda, võis tiibadel olevaid avasid sõrmitsedes lihtsaid viisikesigi esile manada. Petseri oli eesti linn, eesti keel oli valdav, isegi kloostri mungad oskasid eesti keelt. Munkadele oli see vajalik eesti ekskursantidele giidiks olles kloostri katakombide ja kirikute ning ajaloo tutvustamisel, samuti kloostri kaupluses kloostri toodetu müümisel, nagu puu- ja juurvili, küünlad, palveraamatud, ikoonid ja mesi, vaha turustati küünaldena.

Õppemaksu kvititung

Olin juba ära maksnud 1942-43. Õppeaasta teise poole eest õppemaksu 20 riigimarka kooli kantsleis alati lahkele asjaajajale prl. Pantile, kui Võru Gümnaasiumi õpetaja Kaarel Hermlin minu isaga tuttav olev, oli pärinud, et kus sul poeg on, miks

ta koolis ei ole, Isa seletanud asja ära, et poiss õpib Petseris, võrus ei olnud kohta. Seepeale Hermlin seletanud, et kohti jagus kõigile kes eksamid sooritasid ja et tulgu aga kohe Võrru üle, on kodule lähedam ja muretum. Niisiis kahjutundega südames tegin vajalikud avaldused ja jätkus mu koolipoisi elu Võru Gümnaasiumis. Algul oli mureks inglise keel, mille asemel Petseris õpetati vene keelt, ent pr. Terepsoni eratundides käies sain kolme nädalaga teistele järgi, paari tunni jagu ettegi. Võrus tuli nagu uuesti alustada, uued õpetajad, uued õpilased, ruumid – sellest ka uued ja omamoodi mälestused. Aga Petseri on jäänud meelde ja südamesse alatiseks, selles tollal ilusas romantilises linnas möödusid mu esimesed kodust eemaloldud nooruspäevad, neid ei saa korrata ega tagasi.

Hans Tammemägi

